

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้กำหนดให้เมืองขอนแก่นเป็นเมืองหลักของการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการกระจายความเจริญจากส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานคร ออกไปสู่ชนบท เพื่อตอบสนองต่อนโยบายลดการอพยพของประชากรเข้าสู่กรุงเทพมหานคร และการปรับโครงสร้างของประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม ด้วยการกระจายอุตสาหกรรมเข้าไปในส่วนภูมิภาคโดยผ่านทางเมืองหลัก จึงทำให้เมืองขอนแก่น กลายเป็นศูนย์กลางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของภาค

นโยบายหลักของการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้ เป็นเมืองหลัก มีเป้าหมาย คือ การพัฒนาเมืองให้ เป็นศูนย์กลางทางด้านการค้าและบริการในระดับภาค เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการและการศึกษาของภาค ส่งเสริมอุตสาหกรรมการเกษตรที่ใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าจากรุงเทพมหานคร ผลจากการพัฒนาเมืองขอนแก่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เมืองมีความเจริญเติบโตขึ้นอย่างมาก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากร

ทางด้านเศรษฐกิจ พบว่าในปี พ.ศ. 2530 จังหวัดขอนแก่น มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ประมาณ 18,461.75 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2534 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเพิ่มเป็น 28,050.00 ล้านบาท ซึ่งสูงเป็นอันดับที่สองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองจากจังหวัดนครราชสีมา

ทางด้านสังคม ผลจากการศึกษาระบบชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของกองผังภาค สำนักผังเมือง เมื่อ พ.ศ. 2529 ได้กำหนดให้ชุมชนเมืองขอนแก่น เป็นศูนย์กลางชุมชน ลำดับที่ 1 โดยมีบทบาทและหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการคมนาคมขนส่ง ของภาค

ทางด้านประชากร มีการขยายตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะในเขต

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในย่านการค้าและบริการในแต่ละแห่งของเมือง เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องมีการแก้ไขให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมือง ดังนั้น ถ้าหากมีการศึกษาการกระจายตัว รูปแบบ เขตอิทธิพล และปัญหาของย่านการค้าและบริการภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ก็จะเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาเมืองและย่านการค้า ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินภายในเมือง กับการขยายตัวของย่านการค้าและบริการ ภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎี ระหว่างการขยายตัวของเมืองกับการขยายตัวของย่านการค้าและบริการ ภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาการกระจายตัว รูปแบบ เขตอิทธิพล และปัญหาของย่านการค้าและบริการในแต่ละย่าน ภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางแผนพัฒนาย่านการค้าและบริการภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ให้มีความสอดคล้องกับชุมชนเมือง

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น มีพื้นที่ 46 ตารางกิโลเมตร นอกจากนี้ ยังได้ทำการศึกษาพื้นที่เกี่ยวเนื่องกับเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่บางส่วนของตำบลศิลา ตำบลบ้านเปิด ตำบลเมืองเก่า และตำบลพระลับ ในการศึกษาคั้งนี้จะมุ่งประเด็นการศึกษาย่านการค้าและบริการ เป็นหลักสำคัญ

พื้นที่เทศบาลเมืองขอนแก่น พบว่า ในปี พ.ศ.2529 มีประชากร 115,515 คน ปี พ.ศ. 2532 มีประชากร 129,806 คน และ ปี พ.ศ.2537 มีประชากรทั้งสิ้น 154,580 คน

ผลจากการพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่อง ทำให้พื้นที่ภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นกลายเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ การค้า การบริการ การศึกษา และศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งในระดับภาค ส่งผลให้ย่านการค้าและบริการภายในเมืองมีบทบาทมากขึ้น ในการขยายตัวเพื่อรองรับกับกิจกรรมทางด้านการค้า และบริการ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ย่านการค้าและบริการ ภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นในปัจจุบันนี้ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการชุมชนในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับประเทศ

ลักษณะของย่านการค้าและบริการในปัจจุบันนี้ มีลักษณะรวมตัวกันเป็นหย่อม ๆ กระจายตัวในหลายจุดของพื้นที่เทศบาลเมืองขอนแก่น ดังนี้คือ

ย่านการค้าและบริการที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ในบริเวณถนนหน้าเมือง ถนนหลังเมือง และถนนชื่นจิตร โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ ตลาดสดเทศบาล ตลาดโป๊เป้ และตลาดบางลาภู มีบริเวณโดยรอบเป็นอาคารพาณิชย์ และร้านค้าตึกแถว อีกบริเวณหนึ่งของย่านการค้าจะอยู่ในบริเวณถนนประชาสโมสร มีศูนย์กลางอยู่ที่ตลาดสด อ.จระ มีบริเวณโดยรอบเป็นอาคารพาณิชย์ อาคารสำนักงาน และร้านค้าตึกแถว

ในปัจจุบัน ผ่านการค้าและบริการมีความแออัดคับคั่งอย่างมาก เนื่องจากมีการอพยพประชากรจากภายนอกเมืองเข้ามาอาศัยอยู่ภายในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น พบว่า ในปี พ.ศ.2537 มีความหนาแน่นประชากรสูงถึง 3,380 คนต่อตารางกิโลเมตร จึงทำให้มีปริมาณผู้มาใช้บริการในย่านการค้ามากขึ้น และในอดีตย่านการค้าและบริการในแต่ละแห่งของเมือง ขาดการวางแผนที่ดีพอ จึงก่อให้เกิดปัญหาความไม่สะดวกในการเข้ามาใช้บริการ ปัญหาขาดแคลนที่จอดรถ และ

ขั้นตอนของการศึกษา

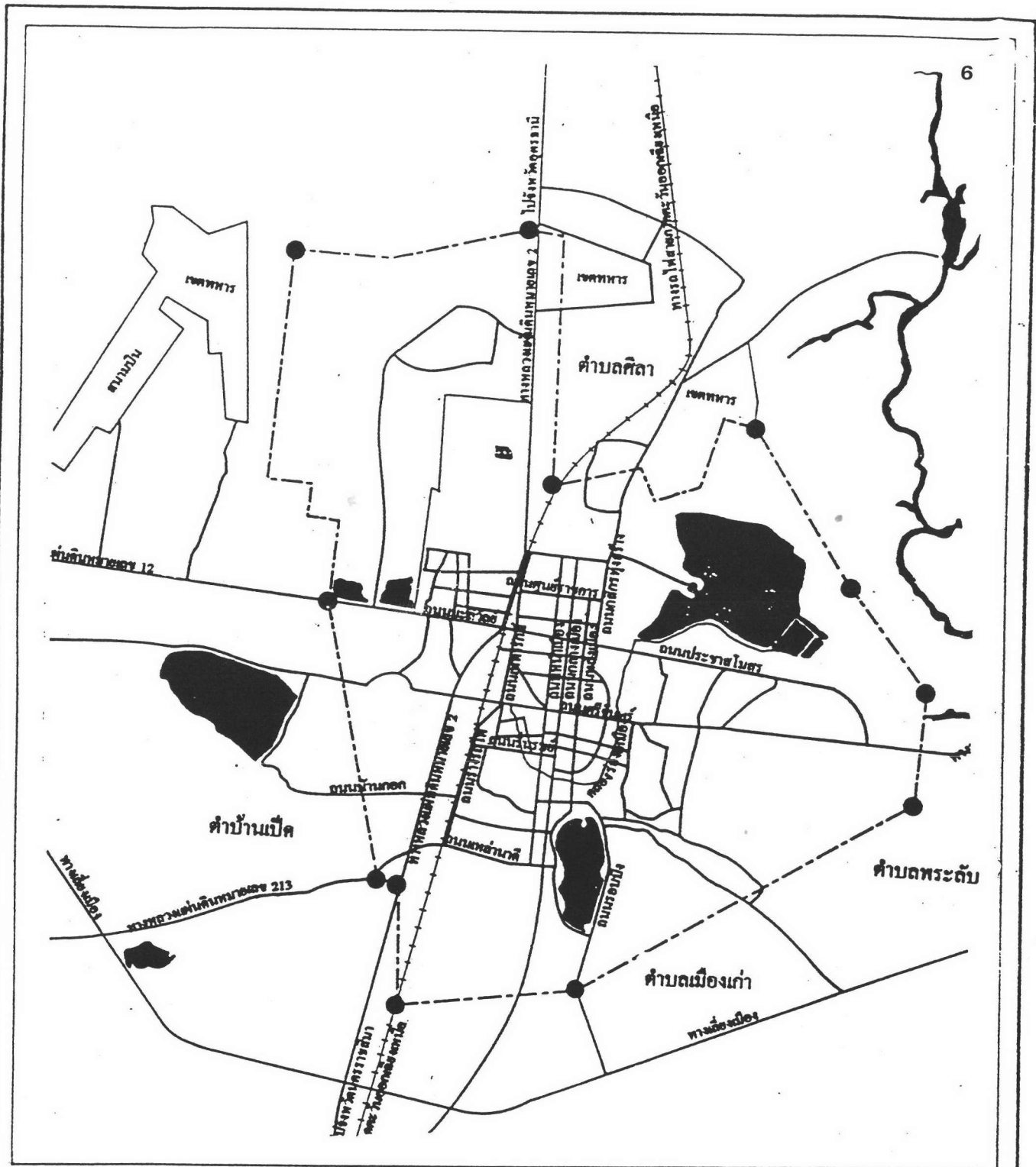
1. ชั้นศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของเทศบาลเมืองขอนแก่นในปัจจุบัน ได้แก่ลักษณะทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร
2. ชั้นศึกษาวิวัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงการขยายตัวของเทศบาลเมืองขอนแก่นในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีประเด็นการศึกษา คือ การใช้ที่ดิน (LAND USE)
3. ชั้นศึกษาวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง การขยายตัวของย่านการค้าและบริการภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน
4. ชั้นศึกษาทฤษฎีหลัก ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของการขยายตัวของเมือง และการขยายตัวของย่านการค้าและบริการ ภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป
5. ชั้นศึกษารูปแบบการขยายตัวของย่านการค้าและบริการ ทั้งในย่านการค้า โดยศึกษาในเรื่องของที่ตั้ง การกระจายตัว ลักษณะของสินค้า ลักษณะของผู้มาใช้บริการ เขตอิทธิพลของย่านการค้าและบริการ รวมไปถึงการศึกษาปัญหาของย่านการค้าในแต่ละย่าน เพื่อนำไปสู่แนวทางการวางแผนพัฒนาย่านการค้าและบริการต่อไป
6. ชั้นเสนอแนะแนวทางการวางแผนพัฒนาย่านการค้าและบริการ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับชุมชนเมืองต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวของเมืองกับการขยายตัวของย่านการค้าและบริการ ภายในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
2. ทำให้สามารถอธิบายการขยายตัวของเมือง กับการขยายตัวของย่านการค้าและบริการในเชิงทฤษฎีได้
3. ทำให้ทราบถึงรูปแบบและทิศทางการกระจายตัวของย่าน

การค้าและบริการ ในแต่ละย่าน นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงเขตอิทธิพล และ
ความสำคัญของย่านการค้าและบริการในแต่ละย่าน

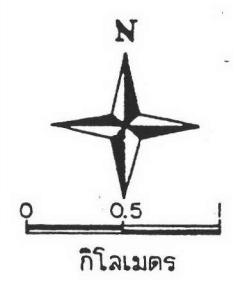
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาย่านการค้าและบริการให้
มีความเหมาะสมกับการพัฒนาเมืองขอนแก่นต่อไป

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาอาคารค้าและบริการ กรณีศึกษา : เขตเทศบาลเมืองขอนแก่น

รูปที่ 1.1 แสดงลักษณะของเขตพื้นที่ศึกษาเทศบาลเมืองขอนแก่น
สัญลักษณ์

- เขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
- ถนน
- +++++ ทางรถไฟ
- ~~~~~ คลอง
- แหล่งน้ำ

Scale : 1 : 40,000

ที่มา :